

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
lica odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše
Jugoslavije od 1991.

Predmet br. IT-02-59-S
Datum: 31. mart 2004.
Original: engleski

PRED PRETRESNIM VIJEĆEM I

U sastavu: sudija Alphons Orie, predsjedavajući
sudija Amin El Mahdi
sudija Joaquín Martín Canivell

Sekretar: g. Hans Hothuis

Presuda od: 31. marta 2004.

TUŽILAC

protiv

DARKA MRĐE

PRESUDA O KAZNI

Tužilaštvo:

g Alan Tieger
g Timothy J. Resch

Obrana Darka Mrđe:

g. Vojislav Dimitrijević
g. Otmar Wachenheim

SADRŽAJ

I. ISTORIJAT POSTUPKA.....	1
II. ČINJENIČNO STANJE.....	2
III. PRAVO.....	4
A. STATUT I PRAVILNIK	4
B. OPŠTI PRINCIPI ODMJERAVANJA KAZNE	5
IV. FAKTORI KOJI SE UZIMAJU U OBZIR PRI ODMJERAVANJU KAZNE	6
A. TEŽINA ZLOČINA	6
1. Priroda zločina (ratni zločini i zločini protiv čovječnosti).....	6
(a) Argumenti strana	6
(b) Diskusija	7
2. Obim zločina i način na koji su počinjeni	7
(a) Argumenti strana	7
(b) Diskusija	8
3. Uloga Darka Mrđe.....	8
(a) Argumenti strana	8
(b) Diskusija	8
4. Uticaj zločina na žrtve i porodice žrtava	9
(a) Argumenti optužbe	9
(b) Diskusija	10
5. Zaključci.....	11
B. OTEŽAVAJUĆE OKOLNOSTI	11
1. Ranjivost žrtava.....	11
(a) Argumenti strana	11
(b) Diskusija	12
2. Ovlasti Darka Mrđe kao policajca.....	12
(a) Argumenti strana	12
(b) Diskusija	13
3. Uticaj zločina na žrtve.....	13
C. OLAKŠAVAJUĆE OKOLNOSTI.....	14
1. Djelovanje pod prinudom i naređenjima	14
(a) Argumenti strana	14
(b) Diskusija	15
2. Saradnja sa optužbom.....	17
(a) Argumenti strana	17
(b) Diskusija	17
3. Potvrдно izjašnjavanje o krivici	17
(a) Argumenti strana	17
(b) Diskusija	18
4. Kajanje	19
(a) Argumenti strana	19
(b) Diskusija	20
5. Lične prilike	20
(a) Argumenti strana	20
(b) Diskusija	21
6. Period koji je protekao između krivičnog djela i suđenja	22
(a) Argumenti strana	22
(b) Diskusija	24

7. Izdržavanje kazne u stranoj zemlji	25
(a) Argumenti strana	25
(b) Diskusija	25
8. Zaključci	26
D. OPŠTA PRAKSA IZRICANJA ZATVORSKIH KAZNI NA SUDOVIMA BIVŠE JUGOSLAVIJE	26
1. Argumenti strana	26
2. Diskusija	28
V. ODMJERAVANJE KAZNE	29
A. ZAKLJUČCI	29
B. VRIJEME PROVEDENO U PRITVORU RAČUNA SE KAO SLUŽENJE KAZNE	30
VI. DISPOZITIV	31

I. ISTORIJAT POSTUPKA

1. Dana 26. aprila 2002. sudija Liu potvrdio je optužnicu protiv Darka Mrđe. U tačkama 1 (istrebljenje kao zločin protiv čovječnosti), 2 (ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja) i 3 (nehumana djela kao zločin protiv čovječnosti) optužba je navela da je 21. augusta 1992. na planini Vlašić u opštini Skender-Vakuf u Bosni i Hercegovini Darko Mrđa, djelujući u dogovoru s drugima koji su dijelili njegovu namjeru, planirao, poticao, naređivao i izvršavao ili na neki drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje ubistva više od dvije stotine muškaraca u konvoju koji se iz logora Trnopolje i Tukova kretao prema Travniku. Od ljudi koje su Darko Mrđa i njegovi saučesnici namjeravali ubiti, dvanaest muškaraca palo je ili skočilo sa stijene i preživjelo pokolj.

2. Dana 13. juna 2002. Darko Mrđa uhapšen je u Prijedoru i prebačen u Međunarodni sud za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. (dalje u tekstu: Međunarodni sud).

3. Prilikom svog prvog stupanja pred Međunarodni sud 17. juna 2002. Darko Mrđa izjasnio se po svim optužbama navedenim u Optužnici da nije kriv.

4. Dana 24. jula 2003. Darko Mrđa sklopio je s optužbom sporazum o potvrdnom izjašnjanju o krivici (dalje u tekstu: Sporazum o izjašnjanju o krivici). U Sporazumu o izjašnjanju o krivici navodi se: "Darko Mrđa je sporazuman s tim da se izjasni krivim po tačkama 2 i 3 Optužnice zato što činjenično jeste kriv i potvrđuje da snosi punu odgovornost za svoje postupke".¹ Osim toga, "Darko Mrđa potvrđuje da je ovaj Sporazum o izjašnjanju o krivici sklopio po svom slobodnom izboru i dobrovoljno, da mu nisu upućivane prijetnje da bi se on naveo na ovo potvrdno izjašnjanje o krivici, te da su jedina obećanja koja su mu data ona koja su iznesena u ovom Sporazumu".² Optuženi je također shvatio da se sklapanjem sporazuma o krivici odrekao u njemu navedenih prava, između ostalog: prava da se izjasni da nije kriv i da od Tužilaštva zahtijeva da navode iz Optužnice dokaže van razumne sumnje na pravičnom i nepristrasnom javnom suđenju; prava da pripremi i na javnom suđenju iznese svoju odbranu u pogledu optužbi; prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja; prava da mu se sudi u njegovom prisustvu i da se na svom suđenju brani sam ili putem pravnog zastupnika po sopstvenom izboru; prava da na svom suđenju ispita svjedoke koji ga terete ili da se oni ispituju u njegovo ime, kao i da se na suđenje dovedu i ispituju

¹ *Tužilac protiv Darka Mrđe*, predmet br. IT-02-59, "Sporazum o potvrdnom izjašnjanju o krivici", 24. juli 2003. (dalje u tekstu: Sporazum o izjašnjanju o krivici), par. 3.

² *Ibid.*, par. 20.

svjedoci koji svjedoče u njegovu korist pod istim uslovima kao i svjedoci koji ga terete; prava da ne bude prinuđen da svjedoči protiv sebe ili da prizna svoju krivicu; prava da svjedoči na suđenju ili da se brani šutnjom; te prava ulaganja žalbe na zaključak o krivici, kao i prava na žalbu na sva sudska rješenja donešena u predpretresnoj fazi postupka.³

5. Nakon što je Pretresno vijeće 24. jula 2003. godine saželo Sporazum o izjašnjavanju o krivici i uvjerilo se da ga je Darko Mrđa razumio, on se izjasnio krivim po tačkama 2 i 3 Optužnice.⁴ Pretresno vijeće proglasilo ga je krivim po tim dvjema tačkama⁵ nakon što se uvjerilo da je izjašnjavanje bilo dobrovoljno, da je izrečeno s punim uvidom i da je nedvosmisleno; da je postojala dovoljna činjenična osnova za zločine; te da je Darko Mrđa u njima učestvovao.⁶ Tokom rasprave optužba je usmeno zatražila dozvolu da odbaci prvu tačku Optužnice, što je odobreno.⁷ Dana 4. augusta 2003. optužba je shodno tome podnijela izmijenjenu optužnicu.⁸

6. Dana 28. augusta 2003. optužba je zatražila da joj Pretresno vijeće odobri da imenuje vještaka koji će pregledati Darka Mrđu i nakon toga sastaviti izvještaj u svrhu izvođenja dokaza o olakšavajućim okolnostima od važnosti za odmjeravanje kazne. Dana 15. septembra 2003. Pretresno vijeće izdalo je nalog da se imenuje vještak koji će pripremiti izvještaj o psihološkom profilu Darka Mrđe. Imenovani vještak, profesor Gallwitz, dostavio je svoj izvještaj 13. oktobra 2003. (dalje u tekstu: Izvještaj profesora Gallwiza).

7. Dana 13. oktobra 2003. Pretresnom vijeću dostavljen je "Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne Darku Mrđi" (dalje u tekstu: Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne) i "Podnesak Darka Mrđe o odmjeravanju kazne" (dalje u tekstu: Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne).

8. Na raspravi o odmjeravanju kazne održanoj 22. oktobra 2003. optužba je pozvala dva svjedoka, g. Midheta Mujkanovića i gđu Seidu Karabasić. Na kraju rasprave Pretresno vijeće privremeno je prekinulo postupak kako bi razmotrilo odmjeravanje kazne.

II. ČINJENIČNO STANJE

9. Darko Mrđa je rođen 28. juna 1967. u Zagrebu u Hrvatskoj. Odrastao je u Tukovima, u opštini Prijedor u Bosni i Hercegovini, a radio je u obližnjem rudniku u Omarskoj.

³ *Ibid.*, par. 18.

⁴ Rasprava održana 24. jula 2003., T. 87.

⁵ *Ibid.*, T. 91.

⁶ *Ibid.*, T. 87.

⁷ *Ibid.*, T. 91-92.

10. Sporazum o izjašnjavanju o krivici sadrži činjenični osnov goreopisanih zločina i Mrđinog učestvovanja u njima.⁹ Darko Mrđa je prihvatio činjenični osnov na temelju kojeg Pretresno vijeće sada izriče kaznu. On je iznijet u sljedećim paragrafima:

- U augustu 1992. u Bosni i Hercegovini je bio u toku oružani sukob. U sklopu tog oružanog sukoba došlo je do rasprostranjenog i sistematskog napada, u smislu člana 5 Statuta, usmjerenog protiv nesrpskog civilnog stanovništva opštine Prijedor. Darko Mrđa potvrđuje da su zločini za koje se izjašnjava krivim bili dio tog rasprostranjenog i sistematskog napada.
- Dana 21. augusta 1992. Darko Mrđa je bio pripadnik "interventnog voda" policije u Prijedoru. Toga dana Darko Mrđa je u svom službenom svojstvu pripadnika policije učestvovao u pratnji organizovanog konvoja civila Muslimana, odnosno nesrba iz Tukova i logora Trnopolje u Prijedoru, koji se kretao prema opštini Travnik. Konvoj su činili autobusi i kamioni puni civila.
- Konvoj se zaustavio na jednom mjestu pored puta uz rijeku Ilomsku, između Skender-Vakufa i planine Vlašić. Na tom mjestu, Darko Mrđa i drugi pripadnici interventnog voda izvršili su naređenje da se vojno sposobni muškarci odvoje od ostatka konvoja, pri čemu je između ostalog Darko Mrđa lično odabirao ljude znajući i očekujući da će ti ljudi biti ubijeni. Veliki broj muškaraca - procjenjuje se da ih je bilo više od dvije stotine - ukrcao je u dva autobusa.
- Darko Mrđa i drugi pripadnici interventnog voda odvezli su izdvojene muškarce u dva autobusa do Koričanskih stijena. Muškarcima iz jednog autobusa naređeno je da izađu iz autobusa, sprovedeni su do ivice puta iznad duboke provalije, gdje im je naređeno da kleknu, nakon čega su ubijeni iz vatrenog oružja. Muškarci iz drugog autobusa izvođeni su u manjim grupama po dvojica ili trojica i strijeljani. Zajedno s drugim pripadnicima interventnog voda, Darko Mrđa je lično i direktno učestvovao u njihovom izvođenju, čuvanju, sprovođenju, strijeljanju i ubistvu nenaoružanih muškaraca na Koričanskim stijenama. Osim dvanaestorice muškaraca koji su preživjeli pokolj, ubijeni su svi muškarci koji su izvedeni iz ta dva autobusa.

⁸ *Tužilac protiv Darka Mrđe*, predmet br. IT-02-59, Izmijenjena optužnica, 4. august 2003. (dalje u tekstu: Izmijenjena

III. PRAVO

A. Statut i Pravilnik

11. Relevantne odredbe Statuta Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Statut) i Pravilnik o postupku i dokazima (dalje u tekstu: Pravilnik), koje se odnose na odmjeravanje kazne iznijete su u daljnjem tekstu kako slijedi:

Član 24 Statuta

Krivične sankcije

1. Krivične sankcije koje izriče pretresno vijeće ograničene su na kaznu zatvora. Prilikom određivanja kazne zatvora pretresno vijeće imaće u vidu opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije.

2. Prilikom izricanja kazni, pretresna vijeća uzimaju u obzir faktore poput težine krivičnog djela i individualnih prilika osuđenika.

[...]

Pravilo 101

Kazne

(A) Osoba proglašena krivom može biti osuđena na kaznu zatvora, uključujući i doživotnu kaznu zatvora.

(B) Prilikom određivanja kazne pretresno vijeće uzima u obzir faktore spomenute u članu 24(2) Statuta, kao i faktore kao što su:

(i) sve otežavajuće okolnosti;

(ii) sve olakšavajuće okolnosti, uključujući i značajnu saradnju osuđenog s tužiocem prije ili poslije izricanja presude;

(iii) opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije;

[...]

(C) Osuđenom će se uračunati eventualno vrijeme koje je proveo u pritvoru čekajući na predaju Međunarodnom sudu ili čekajući na suđenje ili žalbeni postupak.

12. Tako prilikom odmjeravanja kazne Pretresno vijeće mora uzeti u obzir sljedeće elemente:

- težinu krivičnog djela;
- sve otežavajuće okolnosti;
- sve olakšavajuće okolnosti; i
- opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije.

optužnica), par. 17.

⁹ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 6-9.

B. Opšti principi odmjeraivanja kazne

13. Kazne koje izriče Međunarodni sud ograničene su na kazne zatvora.¹⁰ U sudskoj praksi Međunarodnog suda prihvaćeno je da su svrha kazne retribucija, odvraćanje i rehabilitacija.¹¹

14. Kao oblik retribucije, kazna izražava društvenu osudu krivičnog djela i osobe koja ga je počinila i trebala bi biti proporcionalna težini zločina. Kazna Međunarodnog suda izraz je, dakle, zgražanje čovječanstva nad teškim kršenjima međunarodnog prava za koje je optuženi proglašen krivim.¹² U svom retributivnom aspektu kazna može umanjiti ljutnju i osjećaj nepravde koje su počinjeni zločini prouzrokovali među žrtvama i u njihovoj široj zajednici.

15. U razmatranju retribucije kao važne svrhe kazne, Pretresno vijeće usredsredilo se na težinu zločina za koje se Darko Mrđa izjasnio krivim, u svjetlu određenih okolnosti pod kojima su oni izvršeni.

16. Efekt odvraćanja koji se kaznom želi postići sadržan je u osujećivanja počinjenja sličnih zločina.¹³ Glavni učinak koji se želi postići jeste da se počinitelj odvrti od budućeg prijestupa (posebno odvraćanje), ali pretpostavlja se da će se kaznom i drugi obeshrabriti i odvratiti od počinjenja iste vrste zločina, što je za Međunarodni sud zločin opisan u Statutu (opšte odvraćanje).

17. U ovom predmetu Pretresno vijeće smatra da je šansa da će osuđeni u budućnosti počiniti istu vrstu krivičnih djela mala, što u znatnoj mjeri umanjuje značaj posebnog odvraćanja. Što se tiče opšteg odvraćanja, izricanjem kazne jača se pravni poredak u kojem je vrsta postupanja o kojem je riječ definisana kao zločinačka i društvo se još jednom uvjerava u djelotvornost njegovih kaznenih odredbi. No, bilo bi nepravično i time bi se na kraju umanjilo poštivanje cjelokupnog pravnog poretka ako bi se nekoj osobi kazna povećala samo da bi se drugi odvratili od prijestupa. Dakle, kao što se upozorava u Presudi o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*,¹⁴ Pretresno vijeće pobrinulo se da obezbijedi da se u odmjeraivanju kazne ne stavi prevelik naglasak na odvraćanje.

18. Kako se shvata, svrha kazne je i rehabilitacija jer se njome osuđenoj osobi naglašava ozbiljnost društvenog poimanja njenih krivičnih djela. Gubitak slobode kao oblik kazne koju izriče

¹⁰ Član 24(1) Statuta.

¹¹ *Tužilac protiv Zejnila Delalića i drugih*, Presuda, predmet br. IT-96-21-A, 20. februara 2001. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Čelebići*), par. 806.

¹² *Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog*, Presuda, predmet br. IT-95-14/1-A, 24. mart 2000. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Aleksovski*), par. 185.

¹³ *Tužilac protiv Stevana Todorovića*, Presuda o kazni, predmet br. IT-95-9/1-S, 31. juli 2001. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Todorović*), par. 30.

Međunarodni sud daje osuđenoj osobi kontekst za razmišljanje o protivpravosti počinjenih djela i može kod nje stvoriti svijest o zlu i patnji koju je tim djelima nanijela drugima. Taj proces pomaže osuđenoj osobi da se ponovo integrira u društvo.

19. Pretresno vijeće smatra da potvrdnim izjašnjavanjem o krivici optuženi preuzima važan korak u tim procesima.¹⁵ To priznanje znak je, između ostalog, riješenosti optuženog da prihvati svoju odgovornost prema oštećenoj strani i društvu uopšte.

IV. FAKTORI KOJI SE UZIMAJU U OBZIR PRI ODMJERAVANJU KAZNE

A. Težina zločina

20. Statut predviđa da pri odmjeravanju kazne Pretresno vijeće treba da uzme u obzir težinu krivičnog djela.¹⁶ Pretresno vijeće napominje da sudska praksa, primjenjujući taj kriterijum, smatra da je to najvažniji aspekt pri odmjeravanju primjerene kazne.¹⁷ U tom pogledu u Presudi u predmetu *Kupreškić* piše da "[k]azne koje valja izreći moraju odražavati inherentnu težinu kriminalnog ponašanja optuženih. Utvrđivanje težine zločina zahtijeva razmatranje osobitih okolnosti predmeta, kao i oblik i stepen sudjelovanja optuženih u zločinu".¹⁸

21. Pri određivanju težine krivičnih djela Pretresno vijeće uzet će u obzir pravnu prirodu izvršenih krivičnih djela, njihov razmjer, ulogu koju je Darko Mrđa imao u njihovom počinjenju i njihov uticaj na žrtve i njihove porodice.

1. Priroda zločina (ratni zločini i zločini protiv čovječnosti)

(a) Argumenti strana

22. U svom Podnesku o odmjeravanju kazne optužba tvrdi da su zločini koje je optuženi počinio naročito teški jer se radilo o zločinima protiv čovječnosti koji obuhvataju rasprostranjen i sistematski napad usmjeren protiv civilnog stanovništva.¹⁹ Stav je optužbe da uticaj takvih zločina

¹⁴ *Tužilac protiv Duška Tadića*, predmet br. IT-94-1-A & IT-941-A bis, Presuda o žalbi na kaznu, 26. januar 2000. (dalje u tekstu: Presuda o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*), par. 48.

¹⁵ *Tužilac protiv Momira Nikolića*, Presuda o kazni, predmet br. IT-02-60/1-S, 2. decembar 2003. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Nikolić*), par. 93.

¹⁶ Član 24 (2) Statuta.

¹⁷ *Tužilac protiv Zejnial Delalića i drugih*, predmet br. IT-96-21, Presuda, 16. novembar 1998. (dalje u tekstu: Presuda u predmetu *Čelebić*), par. 1225, potvrđena Presudom o žalbi na kaznu u predmetu *Čelebići*, par. 731.

¹⁸ *Tužilac protiv Zorana Kupreškića i drugih*, predmet br. IT-95-16-T, Presuda, 14. januar 2000., par. 852.

¹⁹ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 8.

prevazilazi uticaj na neposredne žrtve jer je "napadnuto i negira se čovječanstvo".²⁰ Međutim, na raspravi o odmjeravanju kazne optužba prihvata da zločini protiv čovječnosti nisu u svojoj biti teži od ratnih zločina.²¹

23. Odbrana tvrdi da se zločinima protiv čovječnosti ne bi trebala pridavati veća težina nego ratnim zločinima jer su obje vrste zločina proistekle iz istih događaja i nema pravne razlike između težine ratnog zločina i zločina protiv čovječnosti.²²

(b) Diskusija

24. Pretresno vijeće u potpunosti se slaže s pravnom praksom Međunarodnog suda prema kojoj "u pravu nema razlike u težini između zločina protiv čovječnosti i ratnog zločina".²³ Težina zločina treba se stoga sagledati u svjetlu konkretnih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja.

2. Obim zločina i način na koji su počinjeni

(a) Argumenti strana

25. U svom Podnesku o odmjeravanju kazne optužba naglašava da "[i]ako je teško precizno odrediti broj ubijenih žrtava, strane su prihvatile procjenu da se radilo o više od 200 muškaraca".²⁴ Pored toga, optužba navodi da je: "[o]bim zločina Darka Mrđe stoga ogroman, takvog raspona da prevazilazi ljudsku sposobnost da svaku žrtvu pojedinačno razmatra."²⁵

26. Gospodin Mujkanović, koji je preživio pokolj, svjedočio je na raspravi o odmjeravanju kazne o okolnostima u kojima su zločini izvršeni.²⁶ Dana 21. augusta 1992. ukrcao se s drugim muškarcima, ženama i djecom, uglavom Muslimanima, u autobus koji je iz logora Trnopolje krenuo prema Travniku. Putnike su putem opljačkali stražari. Stražari su razdvojili muškarce od žena i prebacili ih u drugi autobus. Stražari su im rekli da će ih razmijeniti za zarobljenike. Autobusi su se zaustavili pored jedne litice. Po izlasku iz autobusa, muškarce su postrojili uz rub litice, licem prema provaliji. Muškarci su zapomagali. Gospodin Mujkanović izjavio je da je u provaliju skočio ili bio u nju gurnut. Nije se povrijedio prilikom pada. Na dnu litice čuo je jauke, pucjavu i

²⁰ *Ibid.*

²¹ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 147-148.

²² Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 18.

²³ Presuda o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 69; *Tužilac protiv Ante Furundžije*, predmet br. IT-95-17/A, Presuda, 21. juli 2000., par. 243; *Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca*, predmet br. IT-96-23-T & IT-96-23/1-T, Presuda, 22. februar 2001. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac*), par. 851 I *Tužilac protiv Milorada Krnojelca*, predmet br. IT-97-25-T, Presuda (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Krnojelac*), 15. mart 2002., par. 511.

²⁴ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 13.

²⁵ *Ibid.*

eksplozije ručnih bombi. Stražari su pucali u sve koji su zazivali u pomoć, a jedan stražar je doviknuo: "Turci, dobili ste to što ste zaslužili." Kako bi izbjegao da ga ustrijele, g. Mujkanović se sklonio ispod jednog tijela i kasnije je otpuzao s podnožja te litice. Bio je uplašen i pokušao počinuti samoubistvo. Dvije noći je bio skriven u šumi, kad su ga zarobili i odveli na ispitivanje u Skender-Vakuf, gdje se sastao s ostalima koji su preživjeli taj pokolj. Zajedno s drugim preživjelima prebačen je u bolnicu, gdje su s njima, kako je izjavio, postupali gore nego sa stokom.

27. U svom podnesku o odmjeravanju kazne odbrana prihvata da se zločini koji su prouzrokovali smrt oko 200 osoba "moraju smatrati teškima".²⁷

(b) Diskusija

28. Pretresno vijeće ponavlja da je Darko Mrđa, prema Sporazumu o izjašnjavanju o krivici, lično i neposredno učestvovao u izvođenju, čuvanju, sprovođenju, strijeljanju i ubistvu oko 200 civila na Koričanskim stijenama.²⁸ Nije bilo moguće utvrditi tačan broj civila koje je Mrđa lično ubio. Međutim, nedvojbeno je da je učestvovao u pokolju velikih razmjera, u kojem je ubijeno oko 200 civila.

3. Uloga Darka Mrđe

(a) Argumenti strana

29. Uprkos tome što optužba prihvata da Darko Mrđa nije bio "arhitekt"²⁹ pokolja, tvrdi da je spremno i entuzijastično učestvovao u procesu izdvajanja vojno sposobnih muškaraca od ostatka civila, izvođenju muškaraca iz autobusa i u ubijanju koje je uslijedilo.³⁰

30. Odbrana pouzdano tvrdi da je Darko Mrđa provodio naređenja svojih nadređenih.³¹ Bio je samo jedan od pripadnika interventnog voda iz Prijedora koji je provodio naređenja.³²

(b) Diskusija

31. Pretresno vijeće prihvata da Darko Mrđa nije bio "arhitekt" pokolja i da je zajedno s drugim pripadnicima interventnog voda postupao prema naredbama. Uprkos tome, činjenica da je lično

²⁶ Svjedočenje Midheta Mujkanovića, Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 108-120.

²⁷ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 18.

²⁸ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 7-9.

²⁹ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 16.

³⁰ *Ibid.*, par. 15.

³¹ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 84.

³² *Ibid.*, par. 84.

učestvovao u odabiru civila koji će biti ubijeni, a zatim u njihovom ubistvu i pokušaju ubistva, znajući da se provodi rasprostranjen i sistematski napad na civile čini njegove zločine naročito teškim.

4. Uticaj zločina na žrtve i porodice žrtava

(a) Argumenti optužbe

32. Optužba tvrdi da Pretresno vijeće treba da procjeni težinu zločina u svjetlu njihovog uticaja na žrtve i njihove porodice.

33. U pogledu patnje žrtava, optužba tvrdi da su muškarci patili zbog razdvojenosti od svojih porodica; čekajući na svoju smrt s užasom su posmatrali kako im saputnici padaju niz liticu; nakon pada neki od muškaraca polako su umirali od povreda ili izloženosti vremenskim prilikama, što je još više doprinijelo njihovoj patnji.³³ Optužba takođe prihvata da su preživjelima patnju nanosile povrede zadobivene prilikom pada, da su neke od preživjelih nakon zarobljavanja tukli, da su u jednom slučaju preživjelog tjerali da pije vlastiti urin i da im je pružana neadekvatna ljekarska pomoć.³⁴

34. Optužba je u povjerljivom Dodatku B svom Podnesku o odmjeravanju kazne priložila izjave svjedoka, zapisnike razgovora i svjedočenja svjedoka u drugim predmetima pred Međunarodnim sudom kako bi pokazala uticaj zločina na žrtve. Njihov sažetak iznijet je u sljedećem paragrafu.

35. Jedan preživjeli tog pokolja zaključio je u jednom trenutku tokom putovanja da će se dogoditi nešto loše jer je jedan policajac rekao putnicima da su im šanse da prežive pedeset-pedeset posto. Međutim, neki drugi preživjeli shvatili su šta ih čeka tek u posljednjem trenutku. Po dolasku na Koričanske stijene jedan od stražara rekao je putnicima da će biti razmijenjeni: živi za žive, mrtvi za mrtve. Neki od žrtava pokušali su da pobjegnu. Dvojica njih zaključili su da im je bolje da umru pri bijegu nego da budu ustrijeljeni, pa su po izlasku iz autobusa potrčali i skočili niz liticu i preživjeli. Neki od onih koje su postrojili uz rub litice pokušali su da spase sebe ili svoje rođake tako što su ili sami skočili ili njih gurnuli niz liticu. Neki su pad preživjeli bez povreda, dok su drugi zadobili posjekotine, podlive ili teške povrede. Policajci na vrhu litice bacali su ručne bombe i pucali na ranjene kad bi primijetili da se bilo ko pomjerio ili jauknuo. Neki od preživjelih vidjeli su kako muškarce na vrhu litice ubijaju i bacaju u provaliju. Dugo se čulo kako umirući zapomažu.

³³ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 14.

³⁴ *Ibid.*

36. Na raspravi o odmjeravanju kazne svjedok Mujkanović rekao je da zbog događaja koji su se zbili 21. augusta 1992. loše spava i teško se koncentriše, što utiče na njegovu radnu sposobnost.³⁵

37. Optužba je takođe zatražila da Pretresno vijeće pri procjeni težine zločina uzme u obzir uticaj pokolja na porodice žrtava. Optužba tvrdi da bi Pretresno vijeće trebalo da uzme u obzir uticaj na porodice žrtava čak i ako srodnost nije ustanovljena, jer bi trebao pretpostavljati da žrtve nisu živjele same.³⁶

38. Optužba je pozvala gđu Karabašić, predsjednicu Udruženja Prijedorčanki *Izvor*, da opiše kako su ti zločini uticali na porodice. Gđa Karabašić izjavila je da je dok je sastavljala knjigu o nekih 2.700 nestalih iz Prijedora, upoznala porodice koje su 21. augusta 1992. izgubile rođake na Koričanskim stijenama. Te porodice nisu imale podataka o svojoj nestaloj rodbini i mnogi su zbog toga mislili da su im rođaci još uvijek živi. Udruženje je organizovalo i snimilo komemoraciju koja je održana na desetogodišnjicu pokolja, kada su porodice prvi put mogle da posjete mjesto pokolja. Komemoraciji je prisustvovalo više od 500 ljudi. Tokom komemoracije pročitana su naglas imena žrtava i činilo se da su porodice prihvatile istinu o sudbini svoje rodbine. Gđa Karabašić identifikovala je neke od rođaka na video snimku: čovjeka koji je izgubio tri brata; ženu koja je izgubila supruga i sina; čovjeka kome je poginuo sin, čije tijelo je ekshuminirano iz masovne grobnice svega nekoliko dana prije svjedočenja gđe Karabašić.

(b) Diskusija

39. Pretresno vijeće smatra da se pri procjeni inherentne težine zločina za koje se Darko Mrđa izjasnio krivim treba uzeti u obzir uticaj ubistava na žrtve i njihove porodice. Žalbeno vijeće u svojoj Presudi u predmetu *Krnojelac* zauzelo je stav da "[s]udska praksa nekih nacionalnih pravosudnih sistema pokazuje da pretresno vijeće kod odmjeravanja odgovarajuće kazne može ipak uzeti u obzir posljedice zločina po porodicu žrtve"³⁷ i da je "[č]ak i kada se rodbinska veza ne utvrdi, tijelo koje presuđuje o činjenicama imalo razloga da pretpostavi da je optuženi znao da njegova žrtva nije živjela izolirano od svega, već je bila povezana s drugima".³⁸ Pored toga, u Presudi u predmetu *Delalić i drugi* navodi se da "[t]ežina krivičnih djela reda veličine za koje se

³⁵ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 117.

³⁶ Optužba je na raspravi o odmjeravanju kazne citirala Presudu Žalbenog vijeća u predmetu *Krnojelac*, T. 192.

³⁷ *Tužilac protiv Milorada Krnojelca*, predmet br. IT-97-25-A, Presuda, 17. septembar 2003. (dalje u tekstu: "Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Krnojelac*"), par. 260.

³⁸ *Ibid.*

optuženi terete uvijek je određivana na osnovu djelovanja na žrtvu ili na lica povezana sa krivičnim djelom i najbližu rodbinu".³⁹

40. Na osnovu dokaza koje je optužba izvela, Pretresno vijeće uvjeren je da su porodice žrtava teško patile zbog gubitka svoje rodbine. Taj bi se faktor trebao uzeti u obzir pri utvrđivanju težine zločina.

41. Pretresno vijeće takođe smatra da se, ukoliko dokazi koje predloži optužba pokažu da patnja žrtava i njihovih porodica u znatnoj mjeri prevazilazi uobičajenu patnju žrtava i njihovih porodica (koja je već obuhvaćena opštom ocjenom ubistva ili nehumanih djela kao teških zločina), ta patnja može smatrati otežavajućim faktorom.⁴⁰ Uticaj zločina na žrtve razmatrat će se u sljedećem dijelu u sklopu otežavajućih okolnosti.

5. Zaključci

42. U zaključku, Pretresno vijeće smatra da bi kazna trebala odražavati ukupnu okrutnost i nečovječnost direktnog učestvovanja Darka Mrđe u strijeljanju oko 200 civila na Koričanskim stijenama, od kojih su svi osim njih 12 ubijeni.

B. Otežavajuće okolnosti

43. Uz dvije otežavajuće okolnosti koje je istakla optužba, konkretno ranjivost žrtava i Mrđin položaj moći, Pretresno vijeće ispitat će da li uticaj zločina na žrtve u ovom slučaju predstavlja otežavajući faktor.

1. Ranjivost žrtava

(a) Argumenti strana

44. Optužba tvrdi da je ranjivost žrtava u ovom slučaju otežavajući faktor, ali takođe prihvata da se u nekim slučajevima ranjivost žrtava može podvesti pod sveukupnu težinu krivičnog djela.⁴¹ Prema optužbi, žrtve su bile raseljena lica bez ikakvih prava; bile su bespomoćne i ranjive.⁴² Stražari su bili naoružani, dok su žrtve bile nenaoružane i oslabljene mjesecima progona u

³⁹ Prvostepena presuda u predmetu *Čelebići*, para 1226.

⁴⁰ *Tužilac protiv Ranka Češića*, predmet br. IT-95-10/1-S, 11. mart 2004. (Prvostepena presuda u predmetu *Češić*), par. 39

⁴¹ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 17; vidi *Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog*, predmet br. IT-95-14/1-T, Presuda, 25. juni 1999. (dalje u tekstu: "Prvostepena presuda u predmetu *Aleksovski*"), par. 227.

⁴² Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 17.

zatvoreničkim logorima.⁴³ Optužba tvrdi da primjer njihove bespomoćnosti ilustruje pljačka njihove posljednje preostale imovine u konvoju.⁴⁴

45. Odbrana tvrdi da zločini predstavljaju kršenja međunarodnog humanitarnog prava, koje ima za cilj zaštitu ranjivih žrtava, te dalje tvrdi da već sam status žrtve predstavlja jedan element počinjenih zločina. Ranjivost tih žrtava stoga se ne bi trebala tretirati kao otežavajući faktor.

(b) Diskusija

46. Pretresno vijeće smatra da se civilni status žrtava sam po sebi ne može uzeti kao otežavajući faktor budući da je civilni status (osobe koja aktivno učestvuje u neprijateljstvima) već element zločina za koje se tereti, konkretno on već predstavlja obilježje nehumanih djela kao zločina protiv čovječnosti i ubistva kao kršenja zakona ili običaja ratovanja. Međutim, Vijeće prihvata da se činjenica da su žrtve bile posebno ranjive može, u određenim okolnostima, smatrati otežavajućim faktorom.⁴⁵

47. U ovom predmetu, znatan broj žrtava bili su bivši zatočnici. Dokazi koje je predočila optužba, a koje odbrana nije osporavala, omogućili su Pretresnom vijeću uvid u naročito tešku situaciju nekih žrtava. Na primjer, g. Mujkanović koji je svjedočio na raspravi o odmjeravanju kazne izjavio je da je psihički i fizički bio "totalno skrhan". Jedna druga žrtva bila je toliko slaba da su je morali iznijeti iz autobusa.⁴⁶

48. Pretresno vijeće prihvata da je znatan broj žrtava bio posebno bespomoćan i smatra da je to otežavajući faktor pri odmjeravanju kazne.

2. Ovlasti Darka Mrđe kao policajca

(a) Argumenti strana

49. Optužba tvrdi da je Darko Mrđa zloupotrijebio položaj povjerenja koji je imao kao policajac i da je zbog svog položaja imao više prilike nego drugi da čini zlo.⁴⁷

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Vidi *Tužilac protiv Dragana Nikolića*, predmet br. IT-94-2-S, Presuda o kazni, 18. decembar 2003., par. 184; *Tužilac protiv Banovića*, predmet br. IT-02-65/1-S, Presuda o kazni, 28. oktobar 2003. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Banović*), par. 50.

⁴⁶ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 17.

⁴⁷ *Ibid.*, par. 18.

50. Odbrana tvrdi da Darko Mrđa nije bio profesionalni policajac, da je bio na obuci kratko vrijeme i da nije imao položaj moći.

(b) Diskusija

51. Pretresno vijeće smatra da se počinjenje zločina za vrijeme obavljanja javne dužnosti – kao što je dužnost policajca – može smatrati otežavajućom okolnošću. Ovlast i dužnost policajca jeste da održava zakon i red. Civili pod njegovom vlašću imaju pravo da očekuju da se osoba koja ima takvu ulogu pridržava svojih zaduženja. Ako policajac počinio zločin za vrijeme obavljanja svoje dužnosti, kršenje javne dužnosti i legitimnih očekivanja koja se pripisuju toj funkciji trebaju se smatrati otežavajućim faktorom.

52. Pretresno vijeće je svjesno da u ljeto 1992. policija čiji je Darko Mrđa bio pripadnik vjerovatno nije uživala povjerenje nesrpskog stanovništva sjeverne Bosne i Hercegovine. Nije izveden niti jedan dokaz koji bi pokazao da su se žrtve pridružile konvoju zbog povjerenja koje su imali u prisustvo policajaca niti, konkretnije, zbog povjerenja koje su imali u Darka Mrđu. Pretresno vijeće smatra da je tokom oružanog sukoba povjerenje javnosti u policajce vjerovatno opalo. Međutim, počinjenje takve vrste zločina od strane policajca nesumnjivo predstavlja kršenje javne ovlasti policajaca.

53. Pretresno vijeće prihvata da je Darko Mrđa imao nizak policijski čin i nije bio na komandnom položaju.

54. U svjetlu gorenavedenog, Pretresno vijeće smatra da je činjenica da je Darko Mrđa bio na položaju policajca otežavajući faktor, ali tome u ograničenoj mjeri pridaje težinu.

3. Uticao zločina na žrtve

55. Pretresno vijeće je van razumne sumnje uvjeren da patnja nekih žrtava, ako ne svih, prevazilazi stepen patnje kakvom su obično izložene žrtve ubistava ili nehumanih djela. Nakon što su izdvojeni od ostalih ljudi u konvoju, muškarci su se sigurno uplašili za svoj život i osjećali se očajno kad im je naređeno da kleknu na rub litice ili dok su gledali pogubljenja drugih. Onima koji su preživjeli to je pošlo za rukom samo zato što su očajnički pokušavali da izbjegnju, kako im se činilo, sigurnu smrt, nakon čega su bili izloženi ekstremnim patnjama.

56. Pretresno vijeće te iznimne patnje uzima kao otežavajući faktor.

C. Olakšavajuće okolnosti

57. Pravilo 101 (B) (ii) Pravilnika o postupku i dokazima u pogledu odmjeravanja kazne predviđa da pretresno vijeće uzima u obzir "sve olakšavajuće okolnosti, uključujući i značajnu saradnju osuđenog s tužiocem prije ili poslije izricanja presude".

58. Optužba prihvata da se saradnja Darka Mrđe, njegovo potvrdno izjašnjavanje o krivici i prihvatanje odgovornosti može uzeti u obzir kao osnov za ublažavanje kazne.⁴⁸ Odbrana tvrdi da relevantne olakšavajuće okolnosti obuhvataju: prinudu i naređenja nadređenih; saradnju sa tužiocem; potvrdno izjašnjavanje o krivici; kajanje; lične prilike Darka Mrđe; dužinu perioda koji je protekao između krivičnog djela i suđenja; i izdržavanje kazne u stranoj zemlji. Ti faktori se razmatraju u daljnjem tekstu.

1. Djelovanje pod prinudom i naređenjima

(a) Argumenti strana

59. Odbrana tvrdi da je Darko Mrđa djelovao pod prinudom naređenja svojih nadređenih i da bi, da ih nije izvršio, iskusio "teške posljedice".⁴⁹ Odbrana takođe naglašava da je Darko Mrđa bio "pripadnik interventnog voda s niskim činom te da je od strane svojih nadređenih stalno bio izložen ... ispiranju mozga protiv Muslimana i propagandi mržnje".⁵⁰ Shodno tome, odbrana tvrdi da "[i]ako je on, bez svake sumnje, imao zakonsku i moralnu obavezu da se suprotstavi naređenjima koja su izdali njemu i drugim pripadnicima voda, [Darko Mrđa] nije posjedovao ni intelektualne ni lične sposobnosti da to uradi".⁵¹

60. U prilog svojim tvrdnjama odbrana se poziva na Presudu o kazni u predmetu *Erdemović* i na sudsku praksu Vrhovnog suda Njemačke, u kojima se prihvata da prinuda u nekim okolnostima može predstavljati olakšavajući faktor.⁵²

61. Odbrana se oslanja na usmene izjave Darka Mrđe. Darko Mrđa je na raspravi izjavio da bi ga ubili da nije izvršio naređenja svojih nadređenih.⁵³ Odbrana se takođe pozvala na Izvještaj profesora Gallwita, koji je zaključio da je "Darko Mrđa postupao u okolnostima smanjene samokontrole do koje je došlo zbog akutnog stresa ili uz normalne emocionalne reakcije, pri čemu

⁴⁸ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 19-22.

⁴⁹ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 84.

⁵⁰ *Ibid.*, par. 85.

⁵¹ *Ibid.*

⁵² *Ibid.*

su godine starosti, indoktrinacija, povećana svirepost, pokornost i postupanje u skladu s ponašanjem grupe smanjivale sposobnost samostalnog razmišljanja".⁵⁴

62. Odbrana tvrdi da je činjenica da je Darko Mrđa, osim što je bio izložen prinudi, postupao prema naređenjima svojih nadređenih razlog da se u skladu s članom 7(4) Statuta kazna ublaži.

63. Optužba tvrdi da treba razlikovati prinudu od postupanja u skladu s naređenjima nadređenih.⁵⁵ Ona tvrdi da, u skladu sa sudskom praksom Međunarodnog suda, prinuda podrazumijeva postojanje "neposredne opasnosti po život optuženog ako odbije počiniti zločin".⁵⁶ Optužba Pretresnom vijeću skreće pažnju na okolnosti u predmetu *Erdemović*, koje se razlikuju od okolnosti u ovom predmetu zbog toga što je Erdemović izričito odbijao da postupi prema naređenjima svojih nadređenih i zločine je počinio tek nakon što su mu zaprijetili da će ga pogubiti.⁵⁷ Uprkos tome optužba prihvata da je član 7(4) Statuta relevantan⁵⁸ i ne osporava činjenicu da je Darko Mrđa postupao prema naređenjima svojih nadređenih.⁵⁹ Optužba izjavljuje da je svrha člana 7(4) Statuta da se napravi razlika između "vođa i ljudi kojima se oni služe kao sredstvom da bi postigli svoje protivzakonite ciljeve".⁶⁰

64. Optužba Izvještaj profesora Gallwitza opisuje kao "površan" te navodi "da se u njemu vidi nedovoljno razumijevanje okolnosti sukoba ili krivičnog djela"⁶¹ jer se okolnosti koje su uticale na Darka Mrđu mogu primijeniti i na mnoge druge u sukobu.

(b) Diskusija

65. Pretresno vijeće razmatrat će zasebno pitanja prinude i naređenja nadređenih. Doduše, ta dva pitanja su u ovom slučaju usko povezana jer su, kako odbrana tvrdi, nadređeni Darka Mrđe izdavali naređenja koristeći se uz to prinudom, konkretno, prijeteći smrću.⁶² Uprkos tome, sa pravnog stanovišta, što je iznijela i optužba,⁶³ naređenja nadređenih mogu se navesti kao

⁵³ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 137.

⁵⁴ Izvještaj profesora Gallwitza, str. 1380.

⁵⁵ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 163.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.*, T. 164.

⁶¹ *Ibid.*

⁶² Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 84.

⁶³ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 163.

olakšavajuće okolnosti nezavisno od prinude i obrnuto.⁶⁴ Dakle, podređenom se kao olakšavajuća okolnost može uvažiti izvršavanje naređenja i bez da su mu direktno prijetili, u slučajevima kada naređenje nije bilo očigledno protivpravno. Obratno, osoba koja nema ovlasti nadređenog nad nekom drugom osobom može tu osobu prisiliti da počini neki zločin služeći se prijetnjama.

66. U pogledu prinude, odbrana tvrdi da bi Darka Mrđu ubili⁶⁵ ili bi u najmanju ruku iskusio teške posljedice⁶⁶ da nije izvršio naređenja svojih nadređenih.⁶⁷ Odbrana taj argument potkrepljuje usmenom izjavom koju je Darko Mrđa dao na raspravi o odmjeravanju kazne. Ti dokazi nisu uvjerali Pretresno vijeće da je Darko Mrđa uistinu postupao pod prijetnjom. Odbrana takođe tvrdi da se, u svjetlu Izvještaja profesora Gallwita i obzirom na mržnju koja je prevladavala u predmetno vrijeme, mlada osoba tako niskog čina kao što je bio Darko Mrđa nije mogla suprotstaviti dobivenim naređenjima.⁶⁸ Pretresno vijeće ne negira da su te okolnosti mogle na neki način uticati na krivično ponašanje Darka Mrđe, ali ne prihvata da su one bile takve da Darko Mrđa, čak i ako se uzmu u obzir njegove godine starosti i nizak čin, nije imao drugog izbora nego da učestvuje u pokolju oko 200 civila. Činjenica da nema niti jednog uvjerljivog dokaza o nekom bitnom znaku da je Darko Mrđa želio da se distancira od pokolja u vrijeme njegovog počinjenja sprečava Pretresno vijeće da prihvati prinudu kao olakšavajuću okolnost.

67. Što se tiče postupanja prema naređenjima nadređenih, član 7(4) Statuta navodi da se činjenica da je "[o]ptužena osoba postupala [...] prema naređenju vlade ili nadređenog [...] može uzeti u obzir kao osnov za ublažavanje kazne ako Međunarodni sud utvrdi da je to u interesu pravde." Pretresno vijeće prima k znanju da optužba ne osporava činjenicu da je Darko Mrđa svojim postupcima podržavao naređenja svojih nadređenih.⁶⁹ Pretresno vijeće već je napomenulo da nema dokaza o tome da su naređenja bila popraćena prijetnjama koje su dovele do prinude. Osim toga, naređenja su bila toliko očito protivpravna da je Darko Mrđa morao biti svjestan da se njima krše elementarni zakoni ratovanja i imperativi čovječnog postupanja. Činjenica da je on takva naređenja izvršavao umjesto da djeluje na vlastitu inicijativu ne zavređuje ublažavanje kazne.

68. U zaključku, Pretresno vijeće odbacuje tvrdnje odbrane u vezi s prinudom i naređenjima nadređenih.

⁶⁴ *Optužba protiv Dražena Erdemovića*, "Zajedničko izdvojeno mišljenje sudije McDonald i Vohraha", predmet br. IT-96-22-A, Presuda, 7. oktobar 1997., par. 34: "Naređenja nadređenih i prinuda konceptualno su različita i odvojena pitanja, a često iste činjenične okolnosti obuhvataju oba pojma, posebno u situacijama oružanog sukoba."

⁶⁵ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 137.

⁶⁶ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 84.

⁶⁷ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 137.

⁶⁸ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 85.

⁶⁹ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 163.

2. Saradnja sa optužbom

(a) Argumenti strana

69. Odbrana tvrdi da je Darko Mrđa ispunio svoju obavezu o saradnji iz Sporazuma o izjašnjavanju o krivici i da se njegova saradnja treba okarakterisati kao značajna.⁷⁰ U pogledu toga odbrana se oslanja na presude o kazni u predmetima *Todorović* i *Sikirica*, prema kojima donošenje odluke o tom da li je saradnja bila značajna zavisi o obimu i kvalitetu informacija koje je dotična osoba dostavila.⁷¹

70. Optužba se slaže da je saradnja Darka Mrđe bila značajna.⁷²

(b) Diskusija

71. U skladu s pravilom 101 (B) (ii) Pravilnika od Pretresnog vijeća se traži da pri ublažavanju kazne razmotri "značajnu saradnju osuđenog s tužiocem prije ili poslije izricanja presude".

72. S tim u vezi, Pretresno vijeće uzima u obzir Sporazum o izjašnjavanju o krivici prema kojem je Darko Mrđa pristao na saradnju s optužbom.⁷³

73. Pretresno vijeće takođe uzima u obzir činjenicu da je optužba prihvatila da je Darko Mrđa ispunio svoju obavezu o saradnji navedenu u Sporazumu o izjašnjavanju o krivici.⁷⁴

74. Na osnovu gorenavedenog, Pretresno vijeće prihvata zaključke optužbe da je saradnja Darka Mrđe bila značajna. Ona se stoga uzima u obzir kao olakšavajuća okolnost pri odmjeravanju kazne.

3. Potvrdno izjašnjavanje o krivici

(a) Argumenti strana

75. Odbrana tvrdi da je potvrdno izjašnjavanje o krivici Darka Mrđe prije početka suđenja važan faktor za ublažavanje njegove kazne.⁷⁵ Odbrana takođe ističe da uprkos tome što je uhapšen 13. juna 2002., Darko Mrđa nije mogao da se izjasni krivim prije 24. jula 2003. jer je za postizanje dogovora između optužbe i njega o njegovoj tačnoj ulozi u počinjenju zločina bilo potrebno

⁷⁰ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 30.

⁷¹ *Ibid.*, par. 26.

⁷² Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, Povjerljivi dodatak A, par. 6; Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 167.

⁷³ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 10.

⁷⁴ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, Povjerljivi dodatak A, par. 6 i obavijest optužbe od 27. januara 2004.

⁷⁵ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 40.

određeno vrijeme.⁷⁶ Odbrana tvrdi da bi se u drugačijim okolnostima Darko Mrđa ranije izjasnio krivim.⁷⁷

76. U prilog tim argumentima odbrana se poziva na Presudu o kazni u predmetu *Todorović*,⁷⁸ u kojoj se izričito prihvata da je potvrdno izjašnjavaње o krivici "uvijek važno u svrhu utvrđivanja istine o zločinu".⁷⁹ Stav je odbrane da je potvrdno izjašnjavaње o krivici pokazatelj Mrđinog poštenja, da ono doprinosi ustanovljavanju istine i pomaže uspostavljanju mira i postizanju pomirenja.⁸⁰

77. Iako se Darko Mrđa izjasnio krivim s nešto zakašnjenja,⁸¹ optužba prihvata da je njegovo potvrdno izjašnjavaње o krivici važan faktor za ublažavanje kazne.⁸² Optužba smatra da su se Mrđinim potvrdnim izjašnjavaњem o krivici uštedjeli vrijeme i sredstva, da se izbjegao dolazak velikog broja žrtava i svjedoka u Hag, te da je ono doprinijelo ustanovljavanju istine.⁸³

(b) Diskusija

78. Pretresno vijeće napominje da sudska praksa Međunarodnog suda obično prihvata potvrdno izjašnjavaње o krivici kao olakšavajuću okolnost iz sljedećih razloga: potvrdno izjašnjavaње o krivici pokazatelj je iskrenosti, pomaže ustanovljavanju istine, može doprinijeti postizanju mira i pomirenja i prišteđuje Međunarodnom sudu vrijeme i sredstva koje iziskuje dugotrajno suđenje.⁸⁴ Osim toga, žrtve i svjedoci pošteđeni su mogućeg stresa svjedočenja na Sudu.⁸⁵

79. Pretresno vijeće slaže se da potvrdno izjašnjavaње o krivici Darka Mrđe pomaže da se ustanovi istina o događanjima vezanim za zločine počinjene 21. augusta 1992. na Koričanskim stijenama, te da ono, dugoročno gledajući, može doprinijeti pomirenju među narodima Bosne i Hercegovine. Pretresno vijeće stoga smatra da je potvrdno izjašnjavaње o krivici olakšavajući faktor.

⁷⁶ *Ibid.*, par. 41-43.

⁷⁷ *Ibid.*, par. 41.

⁷⁸ Presuda o kazni u predmetu *Todorović*, par. 81.

⁷⁹ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 45.

⁸⁰ *Ibid.*, par. 47.

⁸¹ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 162.

⁸² Podnesak o odmjeravanju kazne, par. 20.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ *Tužilac protiv Dražena Erdemovića*, predmet br. IT-96-22-*bis*, Presuda o kazni, 5. mart 1998. (dalje u tekstu: Druga presuda o kazni), par. 16 (ii); Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 65; Presuda o kazni u predmetu *Banović*, par. 68.

⁸⁵ *Ibid.*

4. Kajanje(a) Argumenti strana

80. Odbrana tvrdi da prema sudskoj praksi Međunarodnog suda iskreno kajanje optuženog predstavlja olakšavajući faktor.⁸⁶ Kao primjere odbrana citira presude u predmetima *Erdemović*, *Todorović* i *Sikirica*, u kojima se smatralo da kajanje može predstavljati faktor za ublažavanje kazne.⁸⁷

81. Odbrana osim toga izjavljuje da je Darko Mrđa svoje kajanje pokazao i kroz svoja djela.⁸⁸ Na primjer, dan nakon pokolja lično je zatražio da ga iz interventnog voda Prijedorske policije prebace u redovnu vojnu jedinicu.⁸⁹

82. Odbrana takođe napominje da je Darko Mrđa javno izrazio svoje kajanje na raspravi o odmjeravanju kazne.⁹⁰ Na raspravi je izjavio: "Ja sam učestvovao u razdvajanju i ubijanju tih nedužnih ljudi. Iskreno se kajem. Zamolio bih za lično moje izvinjenje i izvinio se svim žrtvama i njihovim porodicama."⁹¹ Kasnije je izjavio:

Ja znam da porodice ljudi koji su izgubili život 21. augusta 1992. godine u meni gledaju ubicu i da im je moje izvinjenje neiskreno. Ipak, ja želim da im se najiskrenije izvinim i spreman sam za počinjeno djelo da dobijem i da izdržim zasluženu kaznu. Nadam se da će moje priznanje i kajanje bar malo doprinijeti tome da se ovakve stvari više ne dešavaju na našim prostorima.⁹²

83. Darko Mrđa se na kraju svoje usmene izjave još jednom izvinio.⁹³

84. Optužba ne osporava tvrdnju da kajanje optuženog predstavlja potencijalan faktor za ublažavanje kazne i da je nezavisan od drugih okolnosti, npr. od potvrdnog izjašnjavaanja o krivici.⁹⁴ Ona napominje da se kajanje optuženog mora sagledati u svjetlu njegovih konkretnih djela.⁹⁵ U vezi s tim optužba primjećuje da je Darko Mrđa nakon što su zločini počinjeni napustio jedinicu prijedorske jedinice i da joj više nije pristupio.⁹⁶

⁸⁶ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 48.

⁸⁷ *Ibid.*, fusnota 48.

⁸⁸ *Ibid.*, par. 51-52.

⁸⁹ *Ibid.*, par. 51.

⁹⁰ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 180.

⁹¹ *Ibid.*, T. 137.

⁹² *Ibid.*, T. 138.

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ *Ibid.*, T. 148.

⁹⁵ *Ibid.*, T. 148-149.

⁹⁶ *Ibid.*, T. 149.

(b) Diskusija

85. Pretresno vijeće smatra, što se odražava u većem dijelu sudske prakse Međunarodnog suda,⁹⁷ da kajanje optuženog, pod uslovom da je iskreno, može predstavljati olakšavajuću okolnost.

86. Diskusije na raspravi o odmjeravanju kazne,⁹⁸ nisu uvjerile Pretresno vijeće da je Darko Mrđa 9. septembra 1992. godine premješten u redovnu vojsku na osnovu svog zahtjeva. Dakle, to se neće uzeti u obzir pri procjeni njegovog kajanja.

87. Međutim, Pretresno vijeće konstatuje da su Mrđino javno izvinjenje žrtvama i njihovim porodicama⁹⁹ i njegovo ponašanje tokom pretresa o odmjeravanju kazne odraz njegovog iskrenog kajanja. Darko Mrđa je izrazio želju da njegov gest doprinese miru¹⁰⁰ i u značajnoj mjeri je saradivao s optužbom. To je takođe dokaz njegovog kajanja, koje Pretresno vijeće prihvata kao olakšavajući faktor.

5. Lične prilike(a) Argumenti strana

88. U svom podnesku o odmjeravanju kazne odbrana tvrdi da Pretresno vijeće treba uzeti u obzir sljedećih šest faktora za ublažavanje kazne:

- Darko Mrđa je imao teško djetinjstvo;¹⁰¹

- on je bio mlad u relevantno vrijeme;¹⁰²

- dobrog je karaktera i nikad njime nije rukovodila rasistička mržnja prema ljudima drugačijeg etničkog porijekla;¹⁰³

- nikada ranije nije bio krivično gonjen;¹⁰⁴

- oženjen je i ima dvoje djece, od kojih je jedno hronično bolesno,¹⁰⁵ i uvijek je mnogo radio da bi zadovoljio njihove potrebe;¹⁰⁶ i

⁹⁷ Presuda o kazni u predmetu *Banović*, par. 89-92; Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 81; Presuda o kazni u predmetu *Todorović*, par. 89-92 ; Druga presuda o kazni u predmetu *Erdemović*, par. 16 (iii).

⁹⁸ *Ibid.*, T. 149-155.

⁹⁹ *Ibid.*, T. 137-138.

¹⁰⁰ *Ibid.*, T. 138.

¹⁰¹ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 33-34.

¹⁰² *Ibid.*, par. 34.

¹⁰³ *Ibid.*, par. 35.

- dobro se ponašao tokom pritvora.¹⁰⁷

89. Na raspravi o odmjeravanju kazne odbrana je zaključila da "sa gledišta resocijalizacije ovaj čovjek zaslužuje još jednu šansu u svom životu".¹⁰⁸

90. U svom podnesku o odmjeravanju kazne optužba navodi da, premda je istina da se u sudskoj praksi Međunarodnog suda mladost optuženog može smatrati olakšavajućom okolnošću, ona tom faktoru pridaje samo ograničeni značaj.¹⁰⁹ S tim u vezi, optužba se poziva na Presudu u predmetu *Furundžija*¹¹⁰ u kojoj se navodi da se "isto može reći i za mnoga druga optužena lica, te se u ovako ozbiljnom slučaju tome ne može dati značajna težina".¹¹¹

(b) Diskusija

91. Pretresno vijeće napominje da su se u sudskoj praksi Međunarodnog suda razne lične prilike uzimale u obzir kao olakšavajući faktori pri odmjeravanju kazne, kao na primjer mlada životna dob optuženog,¹¹² dobro ponašanje u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija (dalje u tekstu: UNPJ),¹¹³ porodična situacija,¹¹⁴ pokušaji da se reintegriše u društvu¹¹⁵ i činjenica da ranije nije krivično kažnjavao.¹¹⁶

92. Pretresno vijeće takođe napominje da je Međunarodni sud tim ličnim faktorima inače pridavao samo ograničen značaj.¹¹⁷ Na primjer, u Presudi u predmetu *Banović* navodi se da su "ti lični faktori karakteristični za mnoge optužene i... njima se može pridati tek ograničena težina".¹¹⁸

93. U ovom predmetu Pretresno vijeće nije mišljenja da godine starosti optuženog, koji je počinio zločine s 25 godina, znače da je on bio toliko mlad da bi to opravdalo ublažavanje kazne.¹¹⁹

¹⁰⁴ *Ibid.*, par. 36.

¹⁰⁵ *Ibid.*, par. 37-39.

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ *Ibid.*, par. 60-63.

¹⁰⁸ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 180.

¹⁰⁹ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 21.

¹¹⁰ *Tužilac protiv Ante Furundžije*, predmet br. IT-95-17/1, Presuda, 10. decembar 1998. (dalje u tekstu: "Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*"), par. 284.

¹¹¹ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 21.

¹¹² Presuda o kazni u predmetu *Banović*, par. 74; *Tužilac protiv Tihomira Blaškića*, predmet br. IT-95-14, Presuda, 3. mart 2000. (dalje u tekstu: "Prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*"), par. 778; *Tužilac protiv Gorana Jelisića*, predmet br. IT-95-10-T, Presuda, 14. decembar 1998. (dalje u tekstu: "Presuda u predmetu *Jelisić*"), par. 124; Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 284; Druga presuda o kazni u predmetu *Erdemović*, par. 16(1).

¹¹³ *Tužilac protiv Radislava Krstića*, predmet br. IT-98-33-T, Presuda, (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*), par. 715; Prvostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 520.

¹¹⁴ Presuda u predmetu *Jelisić*, par. 124.

¹¹⁵ Prvostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 519.

¹¹⁶ Presuda u predmetu *Jelisić*, par. 124.

94. Pretresno vijeće prihvata da je Darko Mrđa rastao u teškim okolnostima; da je sada oženjen i otac dvoje djece, od kojih je jedno hronično bolesno;¹²⁰ da nije "ranije krivično gonjen";¹²¹ i da se u pritvoru pristojno ponašao.¹²² Pretresno vijeće smatra da, mada svaki faktor pojedinačno ni na koji način ne potkrepljuje ublažavanje kazne, ako se uzmu u obzir zajedno, oni ipak čine lične prilike kojima se može pripisati određena, premda samo ograničena, težina u svrhu ublažavanja kazne.

6. Period koji je protekao između krivičnog djela i suđenja

(a) Argumenti strana

95. Odbrana ističe da je od vremena kad je Darko Mrđa počinio zločine prošlo gotovo deset godina.¹²³ Takođe navodi da taj vremenski razmak nije Mrđina krivica.¹²⁴

96. Odbrana tvrdi da se tim velikim vremenskim razmakom Darku Mrđi nanijela velika šteta¹²⁵ jer se on u tom periodu oženio, postao otac dvoje djece, našao zaposlenje te privređivao za svoju porodicu i roditelje.¹²⁶

97. Odbrana dalje navodi da Međunarodni sud taj faktor nikada nije uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne.¹²⁷ Ona ističe da je u predmetu *Barker protiv Winga*¹²⁸ Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država zauzeo stav da "kršenje prava na ekspeditivno suđenje može povlačiti primjenu

¹¹⁷ Presuda o kazni u predmetu *Banović*, par. 75.

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ Prema Presudi u predmetu *Češić* "[P]retresnom vijeću nije poznat niti jedan nacionalni sistem u kojem se 27 godina tretiraju kao mlade godine starosti i mogu se smatrati olakšavajućim faktorom" (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Češić*, par. 91). Pretresno vijeće takođe ističe dokumente međunarodnog pravnog foruma koji definišu mlade godine života: u Konvenciji o pravima djeteta, koju je usvojila Generalna skupština Rezolucijom 44/25 od 20. novembra 1989. (stupila na snagu 2. septembra 1990.) u članu 1 navodi se da "za svrhe ove konvencije, dijete je ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ako se, na osnovu zakona koji se odnosi na dijete, punoljetstvo ne stiče ranije"; član 26 Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda usvojenog 17. jula 1998., u kojem se navodi da se osobe mlađe od osamnaest godina isključuju iz nadležnosti Suda: "Sud nije nadležan suditi osobama koje su u vrijeme počinjenja krivičnog djela bile mlađe od osamnaest godina"; u Protokolu I Ženevskih konvencija, u drugom paragrafu člana 77 navodi se da će "strane u sukobu preduzeti sve moguće mjere da djeca koja nisu navršila petnaest godina ne učestvuju direktno u neprijateljstvima i one će se, naročito, uzdržavati od njihovog regrutovanja u svoje oružane snage"; kao i Dodatni protokol II, u čijem se trećem paragrafu člana 4 propisuje da "djeca koja nisu navršila petnaest godina života neće biti regrutovana u oružane snage ili grupe, niti će im se dozvoliti da učestvuju u neprijateljstvima."

¹²⁰ Rodni list Jovane Mrđa, opština Prijedor, br. 273-1998, 8. oktobar 2003., Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, str. 776; rodni list Nikole Mrđe, opština Prijedor, br. 661-2001., 8. oktobar 2003., Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, str. 777.

¹²¹ Potvrda koju je izdao Okružni sud Banje Luke, Bosna i Hercegovina, br. 7080/03, 2. oktobar 2003., Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, str. 592.

¹²² Izvještaj o ponašanju Darka Mrđe tokom pritvora, 22. septembar 2003., Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, str. 778.

¹²³ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 64.

¹²⁴ *Ibid.*, par. 65.

¹²⁵ *Ibid.*, par. 66.

¹²⁶ *Ibid.*, par. 64.

¹²⁷ *Ibid.*, par. 67.

čak i tako nezadovoljavajuće strogo pravnog lijeka kao što je odbacivanje optužnice u slučaju uskraćivanja tog prava".¹²⁹ Odbrana napominje da je Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država citirao sljedeće riječi Jeremija Benthama:¹³⁰ "[P]oželjno je da kazna u što kraćem razmaku slijedi krivično djelo; jer pamćenje s vremenom blijedi, a osim toga pridodaje neizvjesnosti kazne otvarajući nove mogućnosti bijega."¹³¹

98. U prilog svojim argumentima odbrana se takođe oslanja na sudsku praksu Vrhovnog suda Njemačke, koji je smatrao da se dug vremenski razmak između izvršenja zločina i početka suđenja počiniocu može uzeti kao olakšavajući faktor pod uslovom da počinitelj u međuvremenu nije ponovo počinio krivično djelo.¹³² Odbrana naglašava da se ta sudska praksa temelji na činjenici da kažnjavanje krivičnog djela nakon isteka određenog vremenskog perioda prestaje biti opravdano i ne pomaže počiniocu da se reintegriše u društvo.¹³³

99. Optužba tvrdi da se argumentacija iz predmeta *Barker protiv Winga* ne može primijeniti na ovaj predmet jer se on bavi potpuno drugačijim problemima od onih koje ističe odbrana.¹³⁴ Optužba tvrdi da je u gorepomenutom predmetu "optužba namjerno ponavljala zahtjeve za odgodu da bi ostvarila neke svoje interese".¹³⁵

100. Optužba tvrdi da se sudska praksa Vrhovnog suda Njemačke temelji na shvatanju da zločinac koji neko vrijeme nije ponovo počinio zločin više ne predstavlja pravu prijetnju društvu.¹³⁶ Ona smatra da se taj zaključak ne može primijeniti na međunarodne okolnosti¹³⁷ jer se efekat odvracanja kazne koju izriče Međunarodni sud ne odnosi u tolikoj mjeri na samog počinioca zločina koliko na sve druge osobe koje bi u drugačijim okolnostima mogle počiniti slične zločine. Prema mišljenju optužbe vremenski period koji proteče između počinjenja zločina i suđenja ne umanjuje efekat odvracanja kazne.¹³⁸

¹²⁸ *Barker protiv Winga*, 407 US 514, 92 S. Ct. 2182, 33 L.ur.2d 101 (1972.).

¹²⁹ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 68.

¹³⁰ J. Bentham, *The Theory of Legislation*, str. 326 (ur. Ogden 1931.).

¹³¹ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 68.

¹³² *Ibid.*, par. 69.

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 156.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ *Ibid.*, T. 156-157.

¹³⁸ *Ibid.*, T. 157.

(b) Diskusija

101. Pretresno vijeće napominje da odbrana, izgleda, ne razlikuje pitanje dugog vremenskog razmaka između počinjenja zločina i početka suđenja od jednog drugog pitanja koje takođe ima svoju vremensku dimenziju - prava optuženog na ekspeditivno suđenje bez nepotrebne odgode.

102. Pretresno vijeće napominje da se ovdje ne može raspravljati o kršenju prava na brzo suđenje jer se to pravo aktivira u trenutku kad mjere istrage i krivičnog gonjenja počinju "u značajnoj mjeri uticati na situaciju optuženog"¹³⁹ (na primjer u trenutku hapšenja).¹⁴⁰ U ovom predmetu Darko Mrđa optužen je 26. aprila 2002., a uhapšen 13. juna 2002., to jest, prije manje od dvije godine.

103. Što se tiče pitanja vremena koje je proteklo između počinjenja zločina i suđenja, Pretresno vijeće podsjeća da zločini protiv čovječnosti i ratni zločini za koje je Međunarodni sud nadležan spadaju u kategoriju najtežih zločina. Značaj međunarodnog krivičnog gonjenja počinilaca tako teških zločina jedva da, ako uopšte, slabi s proticanjem vremena. U tom pogledu važno je prisjetiti se člana 1 Konvencije o nezastarijevanju ratnih zločina protiv čovječnosti (koju je bivša Jugoslavija ratificirala 9. juna 1970. i trenutno je na snazi u Bosni i Hercegovini¹⁴¹), koja određuje da takvi zločini ne zastarijevaju. Pretresno vijeće takođe napominje da se sudska praksa Njemačke na koju se poziva odbrana odnosi na obična krivična djela i stoga se u tom pogledu ne može primijeniti na ovaj predmet. Na kraju, Pretresno vijeće napominje da je Vrhovni sud Njemačke prihvatio da nije pridata nikakva težina činjenici da je između počinjenja zločina i osude za krivična djela počinjena tokom Drugog svjetskog rata prošlo gotovo 60 godina.¹⁴²

104. Pretresno vijeće smatra da period od gotovo dvanaest godina između počinjenja zločina i postupka izricanja kazne nije toliko dug da bi se mogao smatrati olakšavajućim faktorom za zločine čija je težina takva da ne zastarijeva.

¹³⁹ Vidi pravnu praksu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Deweere v. Belgium*, 2 E.H.R.R. 439, par. 46 i u predmetu *Eckle v. Federal Republic of Germany*, 5 E.H.R.R. 1, par. 73. U predmetu *Eckle v. Federal Republic of Germany*, Sud je naveo da "[u] krivičnim pitanjima, 'razumno vrijeme' koje se pominje u članu 6(1) počinje teći čim se osoba 'optuži' [...]. Čin optuživanja se za sve svrhe člana 6(1) može definisati kao "službena obavijest da je ta osoba navodno počinila neko krivično djelo, koju pojedincu dostavi nadležni organ vlasti"; ta definicija odgovara kriterijumu značajnog uticaja na situaciju optuženog".

¹⁴⁰ Vidi *United States v. Marion*, 404 U.S. 307, 92 S. Ct. 455, 30 L.Ed.2d 468 (1971.).

¹⁴¹ Konvencija o nezastarijevanju ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti, 26. novembar 1968., Ujedinjene nacije, *Treaty Series*, vol. 754, p. 73.

¹⁴² 1 StR 538/01, 21. februar 2002.

7. Izdržavanje kazne u stranoj zemlji(a) Argumenti strana

105. Odbrana smatra da će Darko Mrđa posebno imati problema ako svoju kaznu bude izdržavao u stranoj zemlji jer neće govoriti lokalni jezik i tamo ga neće moći često posjećivati prijatelji i porodica.¹⁴³ Takođe tvrdi da taj problem dodatno pogoršava činjenica da Darko Mrđa i njegova porodica raspolažu ograničenim finansijskim sredstvima.¹⁴⁴ U prilog svojim argumentima odbrana se poziva na sudsku praksu Njemačke koja pokazuje da je uticaj kazne obično veći na strance koji kaznu služe u stranoj zemlji.¹⁴⁵

106. Optužba tvrdi da iz njemačkog predmeta koji je citirala odbrana proizlazi da ti problemi ovise o ličnim prilikama osuđene osobe, a ne o opštim uslovima.¹⁴⁶ Optužba dalje tvrdi da se u njemačkom predmetu koji citira odbrana u stvari tvrdi da su poteškoće u vezi s jezikom od manjeg značaja ako je izrečena zatvorska kazna dugotrajna, jer je jezičnu barijeru relativno lako prevazići, a izdržavanje kazne u stranoj zemlji samo po sebi nije dokaz da osuđeni trpi zbog nekih naročitih problema.¹⁴⁷

(b) Diskusija

107. Pretresno vijeće prihvata da činjenica da osuđena osoba mora izdržavati kaznu u državi u kojoj njezina porodica ne živi i čiji jezik ne govori može za osuđenu osobu značiti dodatne probleme.

108. Pretresno vijeće napominje da pri odlučivanju gdje će osuđena osoba izdržavati kaznu Međunarodni sud uistinu uzima u obzir lične prilike te osobe. "Uputstvo o postupku kojim Međunarodni sud određuje u kojoj će državi osuđenik izdržavati svoju kaznu zatvora" predviđa da će "Predsjednik Međunarodnog suda će, na osnovu podnesenih informacija i bilo kakvog drugog raspitivanja za koje se sam opredijeli, odrediti državu u kojoj će se izdržavati kazna" i "Posebno će se razmotriti blizina osuđenikovih rođaka."

¹⁴³ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par 70.

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ Vidi BGH St 43 na 233-34 citirano u Podnesku odbrane o odmjeravanju kazne, fusnota 66.

¹⁴⁶ *Ibid.*, T. 159.

¹⁴⁷ Rasprava o odmjeravanju kazne, T. 157-159.

109. Uprkos tome, stoji činjenica da će Darko Mrđa izdržavati kaznu u državi iz koje ne potječe i da će biti udaljen od svoje supruge i djece. Međutim, to je uobičajen aspekt kazni zatvora koje izriče Međunarodni sud. Pretresno vijeće taj faktor uzima u obzir pri odlučivanju o dužini trajanja zatvorske kazne, ali ne smatra to olakšavajućom okolnošću.

8. Zaključci

110. U svjetlu gorenavedenog, Pretresno vijeće smatra da sljedeći faktori predstavljaju olakšavajuće okolnosti kojima se mora pripisati odgovarajuća težina:

- saradnja s optužbom;
- potvrdno izjašnjavanje o krivici;
- kajanje; i
- lične prilike Darka Mrđe.

111. Pretresno vijeće odbacuje argumente odbrane koji se odnose na prinudu, postupanje prema naređenjima nadređenih i dužinu vremenskog perioda koji je protekao između počinjenja zločina i suđenja. Međutim, pri donošenju odluke o kazni Pretresno vijeće uzima u obzir činjenicu da Darko Mrđa mora svoju kaznu izdržavati u stranoj zemlji.

D. Opšta praksa izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije

112. Član 24 Statuta i pravilo 101 Pravilnika traže od Pretresnog vijeća da pri odmjeravanju kazne uzme u obzir opštu praksu izricanja zatvorskih kazni u bivšoj Jugoslaviji.¹⁴⁸

1. Argumenti strana

113. Optužba tvrdi da Pretresno vijeće pri odmjeravanju kazne treba uzeti u obzir faktore iz člana 41(1) Krivičnog zakona SFRJ¹⁴⁹ (dalje u tekstu: Krivični zakon) i da oni odgovaraju otežavajućim i olakšavajućim faktorima koje procjenjuje Međunarodni sud.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Pravilo 101(B) (iii) Pravilnika.

¹⁴⁹ Prihvatila Skupština SFRJ na sjednici Saveznog vijeća održanoj 28. septembra 1976.; objavljen dekretom predsjednika Republike 28. septembra 1976.; objavljen u Službenom listu SFRJ br. 44 od 8. oktobra 1976.; stupio na snagu 1. jula 1977. Član 41 Krivičnog zakona propisuje "Sud će učiniocu krivičnog djela odmjeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za djelo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća (olakšavajuća i otežavajuće okolnosti), a naročito: stepen krivične odgovornosti, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji

114. Osim toga, optužba tvrdi da se Pretresno vijeće treba osloniti na sadašnje odluke o odmjeravanju kazni, odnosno na kazne koje bi sudovi bivše Jugoslavije izrekli za uporedive zločine.¹⁵¹ Optužba ne citira niti jedan jugoslovenski predmet. Umjesto toga, ona se poziva na član 142 Krivičnog zakona pod naslovom "Krivična djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava",¹⁵² koji jugoslovenskim sudovima dopušta da za zločine mučenja, silovanja, zarobljavanja i nanošenja teških povreda ličnom dostojanstvu za vrijeme rata izrekne kaznu zatvora od najmanje pet godina ili smrtnu kaznu.¹⁵³ Međutim, optužba nije navela najkraću kaznu za lišavanje života u ratu niti za nečovječno postupanje kao zločin protiv čovječnosti.¹⁵⁴

115. Optužba dalje tvrdi da se doživotna kazna zatvora koju predviđa Statut može izreći za zločine za koje bi se na sudovima bivše Jugoslavije izrekla smrtna kazna.¹⁵⁵

116. Odbrana se slaže s tvrdnjama optužbe u pogledu Statuta, Pravilnika i člana 41(1) Krivičnog zakona. Pored toga, odbrana Pretresnom vijeću skreće pažnju na članove 38 i 42(2) Krivičnog zakona.¹⁵⁶ Ovaj potonji dopušta sudijama da uzmu u obzir olakšavajuće faktore, a član 38 Krivičnog zakona predviđa:

- (1) Zatvorska kazna ne može biti kraća od 15 dana niti duža od 15 godina.
- (2) Za krivično djelo za koje se predviđa smrtna kazna, sud može dodijeliti kaznu zatvora od 20 godina.¹⁵⁷

117. Odbrana napominje da je smrtna kazna u Bosni i Hercegovini ukinuta 1995. neposrednom primjenom Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (dalje u tekstu: "EKLJP") i njezinih Protokola¹⁵⁸ u skladu s Opštim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i

život učinioca, njegove lične prilike i njegovo držanje poslije učinjenog krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca".

¹⁵⁰ Podnesak optužbe o odmjeravanju kazne, par. 24.

¹⁵¹ *Ibid.*

¹⁵² Član 142 Krivičnog zakona predviđa "[k]o kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi da se izvrši napad na civilno stanovništvo [...] ili [...] da se prema civilnom stanovništvu vrše mučenja, nečovječna postupanja [...] kazniče se zatvorom najmanje pet godina ili smrtnom kaznom"; vidi Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 285 citiran u Podnesku optužbe o odmjeravanju kazne, par. 25.

¹⁵³ Smrtna kazna ukinuta je 1998. i zamijenjena je dugotrajnom zatvorskom kaznom u trajanju od 20 do 40 godina. Vidi Presudu o kazni u predmetu *Tadić*, par. 8-9.

¹⁵⁴ Optužba u svom Podnesku o odmjeravanju kazne ne citira niti jedan član iz Krivičnog zakona, par. 26.

¹⁵⁵ Vidi Presudu o kazni iz predmeta *Tadić*, par. 12; Prvostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 1208 citirano u Podnesku optužbe o odmjeravanju kazne, par. 26; i rasprava o odmjeravanju kazne, T. 165.

¹⁵⁶ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 73, 75.

¹⁵⁷ *Ibid.*, par. 75.

¹⁵⁸ Protokol 6, član 1.

Hercegovini.¹⁵⁹ Prema tvrdnjama odbrane, posljedica toga jeste da neki sudovi bivše Jugoslavije ne bi mogli zamijeniti smrtnu kaznu kaznom zatvora od 20 godina prema članu 38(2) Krivičnog zakona jer ta odredba ne bi bila na snazi. Stoga bi član 38(1) Krivičnog zakona bila jedina alineja relevantna za donošenje odluka ovog pretresnog vijeća.¹⁶⁰ Odbrana smatra da sudovi bivše Jugoslavije za počinjene zločine stoga ne bi izrekli kaznu zatvora u trajanju od 15 do 20 godina.¹⁶¹

118. Odbrana dalje tvrdi da su shodno zakonskim promjenama do kojih je došlo usvajanjem Krivičnog zakona Republike Srpske, a zatim Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, sudovi mogli da izriču duže zatvorske kazne od onih koje je predviđao Krivični zakon.¹⁶² Uprkos tome, odbrana se poziva na član 4 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine koji predviđa da se, ako se poslije počinjenja krivičnog djela donese blaži zakon, na počinitelja primjenjuje taj blaži zakon. Član 38(1) Krivičnog zakona blaži je, pa se stoga može izreći zatvorska kazna u trajanju od najviše 15 godina.

2. Diskusija

119. Pretresno vijeće napominje da je uvriježena praksa da, premda Pretresno vijeće treba da "ima u vidu"¹⁶³ i "uzima u obzir"¹⁶⁴ opštu praksu izricanja kazni u bivšoj Jugoslaviji, to "ne obavezuje Pretresno vijeće da postupa prema toj praksi; Pretresno vijeće se time obavezuje samo na to da tu praksu uzme u obzir".¹⁶⁵

120. Pretresno vijeće prihvata tvrdnje optužbe i odbrane da su faktori koji se pominju u članovima 38 i 41(1) Krivičnog zakona relevantni za donošenje odluka Pretresnog vijeća o otežavajućim i olakšavajućim faktorima razmotrenim gore u tekstu. Osim toga, Pretresno vijeće napominje da se član 142 Krivičnog zakona primjenjuje na lišavanje života, kao i na druga krivična djela¹⁶⁶, što i odgovara ratnom zločinu za koji je Darko Mrđa osuđen. Međutim, čini se da u Krivičnom zakonu nema niti jedne posebne odredbe koja se odnosi na zločine protiv čovječnosti,¹⁶⁷ iako se član 141 Krivičnog zakona bavi jednim konkretnim zločinom protiv čovječnosti,

¹⁵⁹ U članu II (2) Ustava u Dodatku IV Dejtonskog mirovnog sporazuma navodi se "Prava i slobode određeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te njezinim Protokolima izravno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prvenstvo pred svakim drugim zakonodavstvom." Vidi Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 76 -78.

¹⁶⁰ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 79.

¹⁶¹ *Ibid.*, par. 75, fusnota 69.

¹⁶² *Ibid.*, par 80.

¹⁶³ Član 24 Statuta.

¹⁶⁴ Pravilo 101 (B) (iii) Pravilnika.

¹⁶⁵ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, par. 813.

¹⁶⁶ Član 142 Krivičnog zakona.

¹⁶⁷ Presuda o kazni u predmetu *Tadić*, par. 8; *Tužilac protiv Vasiljevića*, predmet br. IT-98-32-T, Presuda, 29. novembar 2002. (dalje u tekstu: "Prvostepena presuda u predmetu *Vasiljević*"), par. 274; *Tužilac protiv Simića*, predmet br. IT-95-

genocidom, i za njega propisuje isti raspon kazni kao i član 142, tj. od pet godina zatvora do smrtne kazne.¹⁶⁸ Dakle, Krivični zakon Pretresnom vijeću daje korisne smjernice za odmjeravanje kazne.

121. Pretresno vijeće nije se uvjerilo da sudovi u bivšoj Jugoslaviji ne bi mogli izreći kaznu zatvora u trajanju od 20 godina zbog direktne primjene Protokola 6 i 13 EKLJP-a. Iako član 1 Protokola 6 EKLJP-a ukida smrtnu kaznu, ona se ne može smatrati potpuno ukinutom jer član 2 istog tog Protokola predviđa primjenu smrtne kazne u skladu sa zakonom koji se odnosi na djela počinjena u vrijeme rata. Osim toga, Pretresno vijeće smatra da tamo gdje je smrtna kazna potpuno ukinuta Protokolom 13 EKLJP-a,¹⁶⁹ i dalje je moguće izreći kaznu zatvora u trajanju od 20 godina shodno članu 38 Krivičnog zakona. Zabrana smrtne kazne zahtijeva da se umjesto nje izrekne blaža kazna. Pretresno vijeće ne prihvata da bi se zbog ukidanja smrtne kazne maksimalna kazna zatvora, što bi shodno članu 38(2) bila kazna od 20 godina kao zamjena za smrtnu kaznu, takođe trebala smanjiti na nivo koji odgovara lakšim krivičnim djelima za koje nije bila predviđena smrtna kazna. Ukidanje smrtne kazne nije rezultat promjene u percepciji težine zločina za koje se ona može izreći i nema ni logičkog niti pravnog razloga da se prihvati da bi to uticalo na maksimalnu kaznu zatvora koja zamjenjuje smrtnu kaznu. Konačno, treba naglasiti da su te odredbe samo indikativne i da nisu obavezujuće za Pretresno vijeće. Maksimalna kazna koju Međunarodni sud može izreći je doživotna kazna zatvora i Pretresno vijeće zadržava slobodu da izrekne kaznu zatvora u trajanju od više od 20 godina.

V. ODMJERAVANJE KAZNE

A. Zaključci

122. Kako bi odmjerilo primjerenu kaznu, Pretresno vijeće je, u skladu sa sudskom praksom Međunarodnog suda, procijenilo faktore relevantne za ocjenu težine zločina ubistva (kao kršenja zakona i običaja ratovanja) i nehumanih djela (kao zločina protiv čovječnosti) za koje je Darko Mrđa osuđen nakon njegovog potvrđnog izjašnjavanja o krivici. Vijeće je zatim razmotrilo otežavajuće i olakšavajuće okolnosti. Konačno, u skladu sa Statutom i Pravilnikom, Pretresno vijeće uzelo je u obzir opštu praksu izricanja kazni na sudovima u bivšoj Jugoslaviji.

9, Presuda, 29. oktobar 2003., par. 1070; *Tužilac protiv Milomira Stakića*, predmet br. IT-97-24-T, Presuda, 31. juli 2003., par. 889; a za suprotno mišljenje vidi Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 113.

¹⁶⁸ Prvostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 274.

¹⁶⁹ Član 1 Protokola EKLJP-a predviđa da se "[s]mrtna kazna ukida" i da se "[n]iko ne može osuditi na smrtnu kaznu niti pogubiti."

123. Ocenjujući težinu krivičnih djela, Pretresno vijeće ispitalo je prirodu počinjenih krivičnih djela, njihov raspon, ulogu koju je imao Darko Mrđa, te uticaj zločina na žrtve i njihove porodice. Vijeće je zaključilo da kazna treba odražavati svu okrutnost i nečovječnost koja karakterizira Mrđino neposredno učešće u strijeljanju oko 200 civila, od kojih samo njih 12 nije poginulo.

124. Osim toga, Pretresno vijeće je smatralo da se civilni status žrtava ne može uzeti u obzir kao otežavajući faktor jer on već predstavlja element zločina za koje se ovdje optuženi tereti. Međutim, Vijeće je prihvatilo da se znatan broj žrtava nalazio u stanju iznimne ranjivosti i konstatovalo je da to predstavlja otežavajući faktor. Pretresno vijeće takođe smatra da je činjenica da je Darko Mrđa kao policajac bio na položaju moći relevantan otežavajući faktor, ali nije tome pridodalo mnogo težine. Konačno, Pretresno vijeće prihvatilo je da je nivo patnje kojem je većina žrtava bila izložena bio toliki da se treba okarakterisati kao otežavajuća okolnost.

125. Pretresno vijeće je uzelo u obzir niz olakšavajućih okolnosti. Uvažilo je da se nakon svakog hapšenja Darko Mrđa potvrdno izjasnio o svojoj krivici, da je izrazio svoje kajanje i aktivno saradivao s optužbom. Osim toga, Vijeće je Mrđinim ličnim prilikama pridalo ograničenu težinu kao faktoru za u ublažavanje kazne.

126. Pri odmjeravanju primjerene kazne Pretresno vijeće takođe je uzelo u obzir činjenicu da Darko Mrđa svoju kaznu mora služiti u stranoj zemlji, ali ne smatra to olakšavajućom okolnošću.

127. Na kraju, Pretresno vijeće je odbacilo argumente odbrane koji se odnose na prinudu, postupanje prema naređenjima nadređenih i vremenski period koji je protekao od vremena kad su zločini počinjeni.

B. Vrijeme provedeno u pritvoru računa se kao služenje kazne

128. Darko Mrđa nalazi se u pritvoru u Pritvorskoj jedinici UN-a od 13. juna 2002., kad je uhapšen i prebačen u Međunarodni sud. U skladu s pravilom 101(C) Pravilnika on ima pravo da mu se kao izdržavanje kazne računa vrijeme provedeno u pritvoru, što iznosi ukupno 658 dana.

VI. DISPOZITIV

129. Iz gorenavedenih razloga, uzevši u obzir argumente i dokaze koje su izvele strane u postupku, **PRETRESNO VIJEĆE**

U SKLADU SA Statutom i Pravilnikom,

OSUĐUJE Darka Mrđu na kaznu zatvora od 17 (sedamnaest) godina;

IZJAVLJUJE da, u skladu s pravilom 101(C) Pravilnika, Darko Mrđa ima pravo da mu se 658 dana provedenih u pritvoru do dana izricanja ove presude, kao i dan izricanja Presude, uračunaju u izvršenje kazne;

NALAŽE da, u skladu s pravilom 103(C) Pravilnika, Darko Mrđa ostane u pritvoru u Međunarodnom sudu dok se ne obave dogovori u vezi s njegovim prebacivanjem u državu u kojoj će služiti kaznu.

Sastavljeno na engleskom i francuskom, pri čemu je mjerodavan engleski tekst.

/potpis na originalu/

Alphons Orié, predsjedavajući

/potpis na originalu/

Amin El Mahdi

/potpis na originalu/

Joaquín Martín Canivell

Dana 31. marta 2004.

U Haagu,

Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]